

Kapitola první: Dívka v rohu

Odkud a kam jedou všichni ti lidé, podívovali byste se, kdybyste pracovali na nádraží a udělali si volnou chvíli, abyste se mohli porozhlédnout po kolemjdoucích. Vlaky přijíždějí a odjíždějí a nekonečné davy cestujících se valí sem a tam. Vzpomeneme-li si na doby, kdy vlaky ještě nebyly, napadne nás, zdali se také tehdy tolik lidí vydávalo na daleké cesty. Určitě to není zas až tak nesmyslná otázka, jistě si ji kladou všichni, kteří se na nádraží s někým loučí.

Bylo 3. ledna 1935, dvě čtyřicet. Do odjezdu expresu Pej-pching - Šanghaj zbývalo dvacet pět minut. Cestující se vlévali do budovy Východního nádraží u městské brány Čeng-jang. Jen si poslechněte ten klapot a šoupání bot. Tolik lidí!

I přes shon a hluk bylo ve vzduchu cítit chlad. U kolejí vedle nástupiště ležely zbytky sněhu a sníh byl navátý i do spár mezi cihlami městské zdi. Nebylo ho mnoho, ale i tak bylo na cestujících vidět, jak v nich vyvolává pocit zimy. Ráno bylo sice jasno, ale když se slunce začalo klonit k západu, bylo je sotva vidět, protože nebe zakryl těžký mrak. Studený vítr hnal mezi perony odvátný sníh, který jako jemný písek narážel do tváří cestujících. I bohatí se třásli zimou. Ze zvednutých kožešinových límců vykukovaly namrzlé nosy, červené jako ředkvičky. Z komína lokomotivy se kouřilo, avšak dole u kol se chladný vzduch srážel do nesčetných ledových krápníků. Nosičům zavazadel šla pára od úst, ale z nosů jim teklo. Chudší cestující si před zimou schovávali ruce do krátkých svrchníků, a ačkoliv někteří z nich měli králičí ušanky, tváře měli zešedlé mrazem.

Jak vidíte, na nástupišti byla pěkná zima. Ale ve vlaku, v první třídě, tam je to jiné. Do kupé se právě vměstnala pánská společnost. Doprovázeli Chu C-jüna, vysokého státního úředníka. Pánové svlékli kožichy a kožešinové čepice, ale přesto se v okamžiku zpotili.

Chu C-jün měl obličej jako měsíček, světlou plet a honosil se tenkým knírkem. S kulatými brýlemi z rohoviny představoval typického úředníka. Na sobě měl lehký svrchní oděv z velbloudí srsti lemovaný temně modrým hedvábím. Ohrnuté rukávce odkrývaly košili z bílého hedvábí. V ruce držel hlavičku dýmky, s níž pánovitě gestikuloval, než si ji vložil do úst. Ostatní se na něho neustále obraceli s všemožnými dotazy, dělali to však jen ze zdvořilosti. Nikdo nepředpokládá, že se při loučení bude probírat něco vážného. Pan Chu pokuřoval, díval se na ně a usmíval se, protože jich bylo mnoho a on nevěděl, komu zrovna odpovědět.

Náhle bylo slyšet jemný ženský hlas: Pane průvodčí, máte volné lůžko?

Nic volného není. Kdybyste byla muž, mohli bychom to cestou nějak zařídit. Takhle pro vás nic udělat nemůžu. Běžte si prosím sednout do jídelního vozu, ozval se průvodčí.

Opět zazněl ženin hlas: Jak můžete něco takového vyslovit? Kdybych byla muž, tak byste mě mohl k někomu posadit, ale ženu nemůžete? To snad není možné! Kdo vám dovolil takhle se chovat?

Slečno, nerozčilujte se, vysvětlím vám to. Máme nařízeno, že muže můžeme posadit do kupé jenom k muži a ženu k ženě. Teď jsou všechna kupé obsazená. V každém jsou dvě lůžka. Kdyby nějaká cestující obsadila jedno lůžko, mohl bych vás dát na to druhé. Ale všude jsou jen mužští cestující. I kdyby nějaké lůžko zbývalo, jak bych vás tam mohl pustit?

Dohadování mezi ženou a průvodčím brzy zaujalo celý vagon. Chu C-jünovi to také nedalo a vystrčil hlavu z kupé.

Uviděl asi dvacetiletou ženu, oblečenou do kožichu s vysokým límcem, ze kterého vystupovala dokonale nalíčená tvář. Nad okrajem límce se neustále pohupovaly dvě náušnice, které vypadaly jako vyřezané z jadeitu. Černé pronikavé oči a lehce rozčuchaný účes by okouzly každého muže. Když zvedla ruku, aby si vlasy upravila, zableskl se jí na prsteníku prsten s velkým briliantem. Jaktože taková elegantní dívka neví, jaká jsou pravidla při cestování vlakem?

Náhle si všimla, že se po ní řada lidí ohlíží. Dobře, jdu si sednout do jídelního vozu. Kdyby se cestou něco uvolnilo, můžete mě zavolat. Vzala do každé ruky zavazadlo a svůdně odkračela. Průvodčí zamumlal: Když nemá rezervované lůžko, měla by jít za hlavním průvodčím. Co my s tím máme co dělat! Cožpak taková fíflena jede vlakem poprvé?

Chu C-jün se už chystal zasáhnout, když zazvonil elektrický zvonek. Nastala doba odjezdu. Příbuzní a přátelé, kteří se přišli rozloučit, rychle vystupovali a cestující jim mávali z oken. Na průvodčího a ženu si již nikdo nevzpomněl. Chu C-jün v kupé osaměl. Horní lůžko zůstalo neobsazené. Vlak se dal do pohybu, Chu zavřel dveře a uvnitř se udělalo ještě větší horko. Svlékl si oděv z velbloudí srsti a zůstal ve spodní košili. Z okna pozoroval ubíhající krajinu. Připadala mu zajímavá, protože se za ty dva roky, co přišel do Pej-pchingu, nedostal z města. Vlak projel městskou branou Jung-ting. Objevily se vesnice a pole. Sníh, který napadl už před několika dny, ještě neroztál. Pod holými větvemi stromů se krčily příbytky rolníků. Na polích nikdo nepracoval. Byl to sice neobyčejně bezútěšný pohled, ale pozorovat zasněženou krajinu z vyhřátého kupé se hned tak někomu nepodaří. A v Pej-pchingu také nejsou k vidění ty čisté zasněžené pláně, které tu na horizontu splývají s nebem.

Chu C-jün se díval na krajinu, dokud vlak nedorazil do Feng-tchaj. Na peroně pod okny vlaku pobíhali prodavači. Zvlášť žádané byly kandované švestky, které prodavači nesli vysoko nad hlavami napíchané na špejlích, a tenké maličké okurky v košících, svázané vždy po čtyřech kusech. Chu C-jün stáhl okénko a vystrčil hlavu, aby se zeptal na cenu, když mu pokynul jakýsi člověk se dvěma svazky okurek v rukou.

C-jün překvapeně vykřikl: Li! To je ale náhoda. Také jedeš vlakem? To je skvělé. Pojd' dál, zrovna jsem si říkal, jaká je to v prázdném kupé nuda.

Pan Li cestoval sám a už se začínal nudit. Jakmile uviděl známou tvář, neotálel a hned vstoupil.

Chu C-jün mu potřásl rukou: Čcheng-fu, jak to, že sis udělal čas na takovou cestu?

Čcheng-fu položil okurky na stolek pod oknem a usmál se: Vemte si okurku, to je zdejší specialita. Suší je v místních sklepích. Sedl si. Škola mě poslala, abych v Šanghaji něco nakoupil.

Jaké máš číslo kupé?

My chudí učitelé se nemáme tak dobře jako vy, vysocí úředníci. Cestuju ve druhé třídě.

Cesta se přeci proplácí, tak proč by ses měl omezovat?

To je nařízení. Ani si nemohu první třídu doplatit ze svého. V kupé jsou sice čtyři místa, ale jsem tam sám. Jako bych jel u vás v první třídě. Náhle povytáhl obočí: Tady je ale nesnesitelné horko!

My Číňané neumíme moderní technikou používat, abychom si zpříjemnili život. Horkovzdušné topení tu sice je, ale nedá se regulovat. V cizině to mají zařízeno jinak. Teplý vzduch se dá nastavit na potřebnou teplotu.

V tom okamžiku vešel posluha s konvicí čaje. Měl na sobě lehkou uniformu, z čehož bylo zřejmé, že je mu také teplo. C-jün si toho všiml. Proč s tím topením něco neuděláte? Vždyť i vy se musíte cítit nepříjemně.

Mladík s úsměvem odpověděl tiencinským dialektem: Vy ste ale dobřej! Řeknu vám, vo co tu de. U Tchang-ku dneska umrzli dva lidi. V otevřeném voze na východozápadní trase. Tady je nám sice pěkněj hic, ale to holt musíme vydržet.

Čcheng-fu se usmál a pokýval hlavou: Má pravdu, musíme to vydržet.

C-jün se zarazil: Sotva jsi zmínil, že musíme vydržet, na něco jsem si vzpomněl. Když jsme vyjízděli, nastoupila do vlaku nějaká dívka. Musela si jít sednout do jídelního vozu, protože nemohla najít volné lůžko v první třídě. Ale ty říkáš, že ve dvojce je volno. Možná by tam něco našla. Měla by místo a ještě by ušetřila.

V Tiencinu nastoupí hodně lidí, kteří si lůžka rezervovali dopředu. Všechno je už asi vyprodáno. Milý příteli, jste příliš laskavý, zvláště pokud jde o mladé ženy.

Tak jsem to nemyslel. Mám už přece tři manželky, tak proč bych se měl starat ještě o někoho dalšího?

Pracujete přeci na celním úřadě, jistě máte dostatek prostředků, abyste mohl mít třeba čtyři nebo pět žen.

C-jün se rozesmál: O peníze nejde, ale tělo by to jaksi nezvládalo!

Čcheng-fu vzal z čajového stolku konvici, nalil si šálek čaje, a právě když se chtěl napít, C-jün ho zadržel. Tenhle čaj za nic nestojí. Pojdme do jídelního vozu, dáme si kávu. Vstal a oblékal si plášť. Čcheng-fu, kterému už bylo v kupé pěkně horko, mezitím vyšel do chodbičky. Dveře vedlejšího kupé byly pootevřené. Čcheng-fu si jich nevšiml a stoupl si vedle nich. Náhle ucítil, jak se něco měkkého a chladivého dotklo jeho ruky. Podíval se dolů a leknutím uskočil. Byl to velký šedý vlčák. Vykukoval z kupé a špičatým jazykem olizoval Čcheng-fuovi prsty. Čcheng-fu nahlédl dovnitř. Uviděl dva mladíky v západních oblecích. Jeden z nich, tloušťák s tmavou tváří, třimal vodítko. Pes ve vlaku musí mít jízdenku, ti dva jedou první třídou a navíc mají psa, to ale musejí mít peněz, napadlo Čcheng-fua. Zprvu je chtěl pozdravit a požádat je, aby psa zavolali, ale pak si pomyslel, proč by se měl starat, když tady ani nesedí. Bohatí lidé mívají velkopanské způsoby a rádi se na druhých povoží, raději se tedy stáhl. C-jün vyšel ven. Nic neříkal, ačkoli vše viděl. Pes napínal vodítko, až vylezl do uličky a vystrčil jazyk, aby si mohl C-jüna očichat. C-jün se snažil uhnout, chodbička však měla sotva půl metru. Dva lidé by neprošli, aniž by do sebe nestrčili. Mladík s temnou tváří si C-jüna všimnul, ale ani ho nenapadlo, aby psa zavolal. Naopak, sádelnatýma očkama pozoroval scénu a poťouchle se usmíval. C-jün na něho beze slova pohlédl, otočil se a prošel vagonem do jídelního vozu.

Ještě nenastal čas večere a většina stolů byla volná. U prostředního stolu seděl jakýsi cizinec, před sebou vyložené karty a lahev piva se sklenicí. Ve vzdáleném konci vozu posedávalo a postávalo několik číšníků v bílých uniformách, kteří si krátili dlouhou chvíli tlacháním. C-jün položil plechové pouzdro na cigarety, které si s sebou přinesl, na stůl nejbližší vchodu. Když si sedal, otočil hlavu a na sedadle u stěny vagonu uviděl onu dívku, která při

odjezdu vlaku hledala prázdné lůžko. V ruce držela knihu s cizokrajnou obálkou, opírala se o rohové opěradlo a četla. Jak C-jün pokládal pouzdro na stůl, ozvalo se cinknutí. Dívka zvedla hlavu a vyhlédla přes horní okraj knihy. Oba na sebe pohlédli. C-jün zrudl, vzájemný pohled mu připadal příliš vyzývavý a nezdvořilý, ale ona se klidně vrátila ke čtení. C-jün cosi omluvně zamumlal.

Přenesl pouzdro s cigaretami na vedlejší stůl a sedl si tak, aby mohl dívku pozorovat. Čcheng-fu se usadil čelem k C-jünovi. Přišel číšník a C-jün objednal dvě kávy. Nemohl od dívky odtrhnout pohled. Teď už na sobě neměla kožich s vysokým límcem, nýbrž temně rudé hedvábné šaty lemované na rukávech a kolem výstřihu a zapínání dvojitou bílou stužkou. Měly krátké rukávy a byly tak přiléhavé, až se pod nimi rýsovaly vrcholky zvedajících se ňader. Nebyly sice podle poslední módy, provokovaly však barvou i stříhem. Dívka elegantně držela bělostnýma rukama knihu v cizokrajné obálce a četla. C-jün si pomyslel, kdopak ta dívka asi je. Na studentku je trochu stará a ty šaty jsou příliš extravagantní. Nebo si snad užívá života jako konkubína? Když takhle graciózně sedí a čte knihu, navíc v cizím jazyce, určitě bude mít nějaké vzdělání. Konkubína to asi nebude. Přemýšlel a pořád ji musel pozorovat.

Číšník postavil na stůl dva šálky kávy. C-jün si levou rukou pomalu přitáhl šálek, pravou uchopil lžičku a začal si kávu míchat. Dáte si cukr? zeptal se ho Čcheng-fu. C-jün stále míchal kávu a zdálo se, že neposlouchá. Ale dívka s knihou ho uslyšela, ačkoliv seděla daleko. Knihu trochu sklonila, jako by ji chtěla odložit, a živýma očima vyhlédla přes její horní okraj. Rty jí nebyly vidět, ale z očí se dalo vyčíst, že se dobře baví. Vše trvalo jen vteřinku, opět zvedla knihu a pokračovala ve čtení. Zrovna v tom okamžiku C-jün usrkl ze lžičky kávu. Sotva se nápoj dotkl jeho jazyka, zkřivil ústa hořkostí. Sklonil hlavu. Došlo mu, že káva je hořká, protože si ji neosladil, ačkoliv miska s cukrem ležela na stole. Také si všiml, jak se naproti sedící Čcheng-fu ušklíbl, což se dotklo jeho sebeúcty. Přesto se zasmál: Čaj piju hořký. Nevadí mi to. Kvalitní kávu také nesladím. Ale tuhle si raději přisladím, je příliš silná. Káva není čaj. Čaj musí být horký a voňavý, na chuti nezáleží. I když tahle káva také nevoní špatně.

Využil toho, že Čcheng-fu sklonil hlavu, aby si zapálil cigaretu, a hodil si do šálku dvě kostky cukru. Cítil se trochu hloupě, a tak se snažil na tu dívku v rohu nedívat. Přemýšlel, zda si jeho neobratnosti nevšimla. Dívka však náhle zavolala na obsluhu: Vrchní, kdy jste dělali tu kávu? Je čerstvá?

Je.

Dobře, přineste mi také šálek. Když číšník přinášel kávu, vzal z C-jünova stolu cukřenku a položil ji na její stůl. Dívka vzala lžičku, zamíchala kávu a pronesla k číšníkovi: Dobrá káva musí být horká.

Tahle káva je skutečně dobrá, nic jiného bychom v našem jídelním voze nenabízeli.

Musí i pěkně vonět, pokračovala dívka. V C-jünovi zatrnulo, říkala přesně to, co si sám myslel. To určitě není jen tak. Znovu zvedl hlavu a podíval se po ní. Dívka položila cizokrajně vyhlížející knihu na stůl, jednou rukou ji držela otevřenou, druhou rukou si podepřela hlavu a dívala se napůl do knihy a napůl k protějšímu stolu. Nebylo jasné, zda v jejím počínání byl záměr či zda se jen tak na chvíli zamyslela. C-jün po ní pokukoval s obavami, aby to nebyla nějaká přehnaně emancipovaná dívka, která nedbá na to, co si o ní lidé myslí, a která by se ho klidně mohla zeptat, proč ji pořád pozoruje. Ale pokaždé, když na něho vrhla krátký pohled, to vypadalo to, že jí jeho pohledy nevadí. C-jün se obrátil k Čcheng-fuovi, občas na dívku pokradmu pohlédl a hlasitě prohodil: Ekonomická situace není dobrá, ale lidé přesto stále cestují. Někdo si třeba koupí lístek do první třídy, ale pak tam nenajde prázdné lůžko. To je mrzuté, že? V tom okamžiku dívka vzhledla a zadívala se přímo na C-jüna. Čcheng-fu už chtěl něco vhodného odpovědět, když si s překvapením povšiml, jak je jeho přítel nervózní. Došlo mu, že jeho slova byla určena dívce u rohového stolu, které si také všiml, když přicházel do jídelního vozu. Tak to je ta dívka, která si koupila lístek do první třídy, a pak se musela spokojit s místem v jídelním voze. Neodolal, otočil hlavu a podíval se po ní. Držela mezi palcem a ukazováčkem zvednuté pravé ruky čajovou lžičku a chystala se zamíchat si kávu. Na prsteníku se zablýskl prsten s briliantem. Určitě pochází z bohaté rodiny, ale proč cestuje sama? To je opravdu divné. Čcheng-fu se na ni ještě jednou podíval. Potom se otočil, neslušelo se, aby na ni tak dlouho civěl.

C-jün pokračoval: Čcheng-fu, proč se nepřestěhuješ ke mně do kupé? Dělalo by to jen takových třicet čtyřicet dolarů navíc.

Jak jste řekl, ekonomická situace naší země není dobrá. Je třeba šetřit. No a my, co máme za nehty křídu, se nemůžeme postavením srovnávat s vámi, úředníky, důležitými lidmi.

C-jün se chladně usmál: Máš o mně příliš vysoké mínění. Sotva se mohu považovat za důležitou osobu, i když na tom nejsem nejhůř. Moje běžné měsíční výdaje činí tak čtrnáct patnáct set dolarů. Musím říci, že to opravdu není málo.

Potřebujete opravdu tolik peněz?

Asi ano. Často jsem sám překvapený, kolik toho lze za měsíc utratit. A to ani nepočítám soukromé výdaje. C-jün se rozhovořil. Mezitím dívka zavolala číšníka: Chtěla bych nějaké cigarety. Máte Garricky?

Máme jen Metropolitky. Dívka našpulila rty a kývla směrem ke stolu, kde seděl C-jün: Copak tamhle nekouří Garricky?

Číšník se lehce uklonil: Slečno, ty cigarety si pánové vezou z Pej-pchingu, v našem jídelním voze je nevedeme.

V tomhle jídelním voze jste všichni budižkničmové. Všechno děláte podle bůhvíjakých zastaralých pravidel. Nic nového vás nenapadne. Jděte!

Číšník s úslužným výrazem odcházel. C-jün by musel být hluchý, aby to neslyšel. Navíc ho ta dívka zajímala, tudíž dával pozor na každé slovo, které řekla. Počkal, až číšník bude procházet kolem jeho stolu, zavolal ho, a tiše se zeptal: Ta slečna chce Garricky?

Ty my nemáme. Myslela si, že jste je koupil ve vlaku.

C-jün se usmál: Můžete jí je nabídnout. Jak se říká, o cigarety a čaj se musí každý podělit. Ve vlaku se člověk často cítí sám a potřebuje si ukrátit cestu, nemám pravdu? Vzal ze stolu krabičku a podal ji číšníkovi. Číšník byl poněkud nesvůj, protože si uvědomoval, jak je to nevhodné. Čcheng-fu se také zarazil. Aby muž při náhodném setkání hned nabízel ženě cigarety! Mezitím se číšník s cigaretami v ruce pokradmu ohlédl na dívku, a když viděl, že se netváří nijak odmítavě, úlevou se rozzářil. Určitě musela slyšet, že jí C-jün nechal cigarety poslat. Nevypadá, že by je chtěla odmítnout. Položil před ni krabičku na stůl: Jsou od tamhletoho pána. O cigarety a čaj se prý každý musí podělit, tak si máte nabídnout. Dívka se nejdřív podívala na krabičku, pak se usmála, vstala a zdálky na C-jüna kývla hlavou: Děkuji, jste velmi laskav.

C-jün také povstal: Ve vlaku tuhle značku nemají, vezměte si, kolik chcete.

Ještě jednou vám děkuji. Vyňala z krabičky několik cigaret, podala ji zpět číšníkovi a poslala ho, aby ji vrátil. C-jün, stále ve stoje, odmítavě mávl rukou: To nevádí, nechte si je. V kupé ještě nějaké mám.

Tak si je tedy nechám, děkuji, usmála se. S přirozenou elegancí usedla, zapálila si cigaretu a pokračovala ve čtení. C-jün si pomyslel, že její chování je možné označit za poněkud uvolněné. Žena více dbalá společenských pravidel by nepřijala cigarety od někoho, koho nezná. Není snad přece jenom volnějších mravů? Ale četla by si taková žena knihu? Říkal si, že tuhle hádanku těžko rozřeší, když tu dívka náhle přivolala číšníka: Kdy dorazíme to Tiencinu?

V šest hodin. Vystupujete v Tiencinu?

Když nemám lůžko, mám snad celé dva dny až do Šanghaje prosedět v jídelním voze? Až vystoupím v Tiencinu, domluví se s vedoucím stanice a pojedou jiným vlakem.

Můžete vystoupit a nemusíte vracet jízdenku. Zpáteční lístek Pej-pching - Šanghaj platí čtyřicet dní. Během té doby se musíte vrátit, odkud jste vyjela, ale cestou můžete vystoupit. Žádný problém v tom není.

V Tiencinu je několik nádraží. Kde mám vystoupit, abych našla dobrý hotel?

Na Starém nádraží.

Na Starém nádraží?

To je hlavní nádraží.

Dívka položila ruku na obálku knihy, zvedla hlavu, zamyslela se a s úsměvem řekla: Aha, myslíte Central station.

Lidé, kteří anglicky moc neumějí, se často rádi pochlubí pár frázemi. Znalci angličtiny to připadá trapné, ale na člověka, který cizí jazyky neumí, to může udělat velký dojem. Jakmile C-jün uslyšel, že bez problémů pronesla něco anglicky, pomyslel si, jak se mýlil, když ji odhadoval na ženu volnějších mravů. Mezitím dívka otevřela peněženku a vytáhla pětidolarovou bankovku. Podala ji číšníkovi a kývla směrem ke stolu, kde seděl C-jün: Platím za ty pány.

C-jüna by ani v nejdivočejším snu nenapadlo, že ta dívka bude tak velkorysá. Ihned vstal a zdvořile její nabídku odmítl. I Čcheng-fu se též zvedl s tím, že není nutné, aby za ně platila. Pohlédla na ně s úsměvem: Cožpak jste neříkal, že o čaj a cigarety se musí každý dělit? Na tak chytrý argument C-jün neměl odpověď, a tak mu nezbylo než nechat ji účet zaplatit.